

В суді знову запанувала російська мова, яка поки-що оповнена рівноправною з українською. Суддями, навіть на вищій посаді, призначають ся люди і не з громадян Української Держави. Міністер судових справ дбає не про утворення українського суду, а про збереження прав і привилеїв бюрократів бувшої самодержавної Росії.

В Міністерстві освіти, найважливішим для нашої молоді Держави в її будучім розвитку, ми маємо міністром хоч і Українця родом, але російського кадета, який ніяк не може відійти від тактики та практики своєї партії, найшкідливішої для нашої державности й завдяки його розпорядкам державна мова, що потребує в школі найбільшої підтримки, залишає ся на власні сили в боротьбі з московською, яка досі єдина панувала в школі; увільнення новим міністром всіх директорів та інспекторів шкіл і заявлена ним автономія шкіл, при нових виборах на сі посади шкільними радами, що складають ся з денационалізованих елементів, вихованих у ворожнечі до української ідеї, наперед забезпечує усунення українських педагогів від керівництва освітою.

Рядом з освітою треба звернути увагу на церкву, яка оповнена п. Гетьманом державною. А проте за час гетьманства войовничий настрій московської церкви набрав особливої сили: іде похід проти українського собору, заводять ся нові митрополії, нагілка на Українців-духовних збільшуєть ся до крайности, наша державність в церкві замовчуєть ся або проти неї роблять ся одверті виступи та взагалі робить ся все можливе, щоб за всяку ціну не допустити до утворення автокефальности нашої церкви.

Наше військо, що відіграло головну роль по відбудованню нашої держави й серед якого єсть найбільше патріотів і фаховців всякого роду зброї, зараз свідомо руйнуєть ся і заміняєть ся московським елементом або в кращім разі цілком байдужим до української справи. Виконуючий обовязки міністра — людина Українці стороння, а має замінити його генерал, про якого нам відомо лише те, що, виложивши торік під Фокшанами два корпуси Українців (VII і VIII), вживав потім заходів, аби зашкодити українзації військ дорученої йому армії. Витісняючи скрізь з армії Українців, заводить ся рядом замість контр-розвідки політичну шпіонажу, куди набирають ся на службу особи, ворожі не тільки українству, але і всякій державности (як напр. большевики).

Морське Міністерство, що так нам потрібне, бо гине наша дорожкоштотна флота, зовсім незорганізоване.

Земельна справа, така болюча й така небезпечна в сей час, яка потребує до себе найбільшої уваги, передаєть ся в руки такого „діяча“, який, підбором собі товаришів (не-Українців) і відношенням до своїх співробітників по Міністерству, зразу-ж зумів викликати проти себе загальне обурення. Земельні закони тимчасового російського уряду й Ц. Ради грамотою п. Гетьмана скасовані, а нові навіть не намічені, що дуже хвилює українські народні маси.

На чолі Міністерства праці також повинна-б стояти людина з Українців, близька до робочих мас, а не фаховець-професор, сторонній доручений йому справі, через що і в Міністерстві ми бачимо відміну попередніх законів і повну недостачу ініціативи утворення нових.

На чолі Міністерства фінансів поставлена людина, добре відома українському громадянству по своїй попередній праці в Татянівській Комітеті як свідомий ворог української ідеї.

На чолі Міністерства торгу та промисловости поставлено кадета, добре відомого ворога української державности й біржевого спеціаліста, а зовсім не фаховця дорученої йому справи; чоловіка, який буде тягти (і вже тягне) до забезпечення інтересів окремої класи людей, а не до постановки діла в державнім розмірі й до самостійности нашого торгу та промисловости й незалежности їх від московської держави; для сього в першу чергу ним проводиться ся скасування державної контролю над торгівлею і портофранко на московським кордоні. Української мови міністер не признає, а тому

наказав, щоб всі реферати подавались йому на московській мові.

В Міністерстві харчових справ тов. міністра, йдучи проти постанови Всеукраїнського Союзу земств, дає розпорядок про передачу всього майна Союзу земств і городів центральним московським інституціям.

Міністерство закордонних справ цілком дезорганізоване: нема ні міністра, ні його товаришів, ні закордонного представництва. А справа—наше сучасне міжнародне положення вимагає до себе пильної уваги. Справи з Кримом, Бесарабією, нашими східними сусідами (Південно східнім Союзом), справа миру з Московщиною, холмська справа й нарешті поладженне непорозумінь по нашим мировим умовам з осередніми державами—все се потребує негайного розв'язання, бо кожний день проволікання несе нашій державі нечисленні збитки.

Найважливіша інформаційна організація Уряду — Державне Телеграфне Агентство доручено старорежимникови й найгіршим ворогам українського руху — галицьким московським філам, які роблять офіційною мовою Агентства московську мову.

Таким чином вся політика нового Уряду тільки збільшила анархію і заколоти по селах: швидким темпом стихійно наростає озлобленне селянських мас, які почули себе невпевненими щодо одержання землі, про що селянство мріяло цілі віки. Большевизм знову почав набирати сили по селах. Почались ексцеси, узброєний опір, пожежі, спаш на поміщицькій землі, викошування сходів, жорстока розправа з тими, що на зіді хліборобів тягли руку великоземельних власників, і т. ин. З'явив ся і почав ширити ся стихійний аграрний терор. При таких умовах ніяка збройна сила в справі запровадження спокою і ладу на Україні допомогти не зможе. При таких умовах Українська Держава не зможе виконати своїх обовязків по мировому договору з центральними державами.

Все доводить, що сучасний кабінет міністрів врятувати державу від анархії й безладдя, установити тверду владу, оперту на довіррю народу, та зміцнити самостійну Українську Державу не зможе, і тому низше підписані українські партії й організації висловлюють йому вотум недовірря.

Добрий державний лад може завести тільки національний демократичний діловий кабінет, складений в більшості з відомих українських діячів, взагалі з осіб української орієнтації, які мали-б повне довірре широких українських мас.

Київ, 21 травня 1918 року.

В імені українських партій і організацій підписали уповноважені:

Української Партії Самостійників-Соціалістів,
Української Трудової Партії,
Партії Демократів-Хліборобів,
Партії Соціалістів-Федералістів,
Об'єднаної Ради Залізниць України,
Головної Ради Всеукр. Почтово-телеграфної Спілки.

Лист С. Петлюри до німецького й австро-угорського послів.

Бувший міністер війни, а тепер голова київської губернської земської управи й голова управи Всеукраїнського Земського Союзу Симон Петлюра, звернув ся до німецького й австро-угорського послів у Києві з отсею заявою, копію якої передав також болгарському посліви:

„Події, що відбувають ся на Україні, примушують мене звернутись до вас як до представника уряду заприятельної нам держави.

Уважаю необхідним повідомити, що звертаюсь до вас не як політичний діяч, а як голова київської губернської народної управи й одночасно як голова управи Всеукраїн-

ського Земського Союзу, що об'єднує собою всі народні земські управи на Україні. Для вашого відома інформую.

Народні управи є інституціями самоврядування, що дбають про народню просвіту й культуру, допомагаючи народови в його економічних, господарських і просвітних потребах. Народніх управ, вибраних самим народом, на Україні — 115; вони удержують сотні тисяч народніх шкіл, совні професійних шкіл і учительських семінарій, велике число шпиталів, амбулаторій; опікують ся будівлею шляхів, дбають про ріжні кооперації на селі, заводять досвідні сільсько-господарські стації, ветеринарні пункти, мають свої великі майстерні, заводи, центральні склади для постачання населенню книжок, сільсько-господарських знарядів, медикаментів і ріжних предметів домашнього обиходу; дають юридичну допомогу населенню — словом охоплюють мало не всі боки народнього життя, через що являють ся інституціями державного значіння, близькими народови й народом поважаними.

Як голова органу, що об'єднує діяльність сих інституцій по всій Україні, яко людина, що її широкі круги громадянства вшанували довіррем і яка через се саме повинна перед тим громадянством бути відповідальною, особливо в моменти великих змін і іспитів у життю сього громадянства, я не можу спокійно обминути тих фактів, які зараз мають місце скрізь по Україні й до яких має відношення німецька військова влада, на чолі якої стоїте ви, п. Експеленціє.

В звязку з державним переворотом скрізь на Україні почались арешти й замикання в тюрми без суду та слідства ріжного стану громадян України. До мене яко до голови Всеукраїнського Союзу земств звертають ся і окремі особи і цілі делегації з повідомленням, що в однім місті арештовано земських гласних, а в другім членів земської управи, причім в деяких випадках, як от в Липівці на Київщині, навіть запечатано помешкання сеї інституції. Я звертав уже увагу п. гетьмана Скоропадського на сеї недопустимі й небажані для спокою краю арешти, вказуючи йому на велику небезпеку від тих арештів. Маючи на увазі, що часто подібні арешти виконують ся німецьким військом, я вважаю необхідним і вашу, п. Експеленціє, увагу звернути на сеї прикрі й дуже небажані явища.

Я повинен заявити вам, п. Експеленціє, що мене дуже хвилюють сеї явища і я не жду від них нічого доброго не тільки, п. Експеленціє, для України, але й для тої дружньої держави, вищим представником влади на Україні котрої являєтесь ви.

Я яко громадянин свого краю хотів би, щоб дружня держава, котра допомогла мому народови здійснити його вистраждани великими жертвами національно-історичні ідеали й була першою, що признала Українську Народню Республіку за самостійну державу, — залишилась на завжди в свідомості й пам'яті народу як справді дружня держава; я хотів би, щоб наш народ з подякою і признаннем ставив ся до вашого народу за історичну прислугу, вчинену ним Україні, щоб засвоїв культурні здобутки вашої держави та взагалі позискав той організаційний досвід, яким славила ся на ріжних полях життя Німеччина. Український народ охоче переймає що кращого у інших, має великий хист до культури, просвіти й організації та здатний в короткій час зробити те, до чого иншим треба значно більше часу.

264 роки московського панування не вбили в нім ні національного почуття, ні змагання до створення власної держави яко льогічної форми, в яку вилились його давні історичні й національно-політичні ідеали. Він знає й твердо певний, що Українська Народня Республіка як окрема держава повинна бути й що вона буде існувати та що ніяка сила на світі не в силі буде сеї його певности зничити. Якої-б долі не судилось українському народови ще пережити, він все одно своє право на самостійне державне життя виборє. За се говорять та певність, яку ми, Українці, в сій справі відчуваємо.

Я спинаюсь над сим, п. Експеленціє, для того, щоб ви були поінформовані про наші найбільші національні змагання, про нашу певність в сій справі й щоб відчули ту відразу, яку наш народ матиме, коли серед нього пролунає чутка, що та держава, яка першою признала за ним право самостійного державного існування і через се стала заприятельною, несподівано для нього стала, через своїх агентів, чинити йому те, що ніяк не вжеть ся з уявою про дружню державу. А саме фактами, що суперечать такій уяві, і являють ся арешти німецькими офіцерами й салдатами тих людей, яким висловив народ і своє довірре і свою пошану. Замість того, щоб дивитись на військо вашої держави, що перебуває зараз на Україні, яко на друзів і прихильників — він стане дивитись на нього з великим недовіррем, упережденням і бачити в нім вже не приятелів, а людей саме їм протилежних. Я не думаю, п. Експеленціє, щоб се було в інтересах вашого війська, я хочу думати, що се не в інтересах вашого краю.

Отже беретейським договором установлено певні обовязки української державної влади щодо постачання хліба, мяса й иншого для вашої держави. Вам певно відомо, що наша країна здебільшого хліборобська і головний чинник в державнім життю України є селянин.

Отже для того, щоб наше селянське населення могло допомогти державній владі виконати свої обовязки супроти вашої держави, являєть ся конечною необхідністю, щоб селянин наш міг спокійно обробляти своє поле та спокійно міг почувати себе громадянином Української Народньої Республіки. Такого запевнення він не матиме, коли на його очах творитимуть ся безпідставні арешти людей, котрих наш народ признає за найкращих споміж себе.

Я боюсь, п. Експеленціє, що від того добра не буде ні Україні, ні вашій державі! В нашім краю починаєть ся неспокій, експеси, які можуть прибрати небажані для обох заприятельних сторін форми. Війна, опісля революція і без того розхитала господарський організм країни, а сеї можливі розрухи можуть ще більш його розхитати. Після революції наш нарід почав брати ся за організацію свого власного життя і життя вибореної ним Держави. І я мушу ствердити на підставі досвіду й життьових спостережень, що ся праця його в напрямі державного будівництва почала пускати глибокі коріння в народню свідомість: почали люде платити податки, заорювати землю, сіяти, відкривати просвітні й економічні товариства, наша зруйнована промисловість стала відроджуватись на благо нашого краю, даючи заробіток величезній армії безробітних, — взагалі стало наладжуватись життє. І коли я пригадую історичні аналогії з історії революції у інших народів, я схиляюсь перед моїм народом з пошаною за те, що він в хвилину розбурханого життя свого виявив державний розум і тверду волю в будівництві своєї Держави. Ви, п. Експеленціє, знаєте, що ваша держава має життєвий інтерес в тім, щоб Україна яко самостійна держава існувала й розвивалась. Треба зробити все, щоб всі умовини її теперішнього життя сприяли зміцненню України як держави, дружньої до вашої.

Я боюсь, що вчинки агентів військової влади на місцях сій справі шкодять і створюють атмосферу, дуже негарну й дуже невідповідаючу культивуванню сього почуття серед наших селян до вашої держави й вашого народу. Я маю глибоке вражіння, що ваш нарід, як і народи інших заприятельних нам держав, хотіли-б жити в дружніх зносинах з нашим. Неодноразові заяви представників вашого правительства й дебати в парламенті впевнюють мене в сім. Отже з мого погляду всяка влада і всякий агент влади повинен допомогати сій справі, а не йти вупереч (і ні в якім разі не робити того з початку приятні, щоб не псувати її).

Зважуючись звернути вашу увагу на арешти, я керуюсь не тільки тим, що вони деморалізують правосвідомість нашого народу, не тільки тим, що через сеї арешти життє

земських управ терпить велику шкоду, бо господарський і культурний апарат країни не може правильно функціонувати, а ще й тим, що німецька й австрійська влада яко не знайомі у відповідній мірі з відносинами краю часом роблять ті арешти, як мені удавалось установити, що хтось штовхає їх на се негарне діло з особистих мотивів.

Я виношу вражіння, що тут деякі люде зводять свої політичні й особисті навіть рахунки з противником. Звертають ся такі люде до німецьких і австрійських офіцерів з проханнем арешту, офіцери арештують, а потім виясняєть ся, що арештовано невинних і арештовано, Бог зна, за що. Бували випадки, що членів земських управ арештували по обвинуваченню в большевизмі тоді, як сі арештовані вели завзяту боротьбу з большевиками до смертної карі й тільки чудом від неї спасли ся.

Таким випадкам треба положити кінець, бо вони наносять великий удар правосвідомості нашого народу, треба зупинити вакханалію арештів членів земських управ і гласних земських, бо від того терплять велику шкоду земські апарати та все культурне-просвітне й економічне життя в руїну приходять.

Треба положити кінець сим явищам, бо вони створюють дуже негарну атмосферу серед нашого народу й настроюють його проти війська заприятельованих нам держав, з якими ми повинні жити дружно й по приятельськи.

Я маю тверду надію, п. Екцеленціє, що ви з особливою увагою поставитесь до сього мого звертання, а ті мотиви, які керували мною в сім разі, будуть прийняті вами під особливу розвагу, що ви приймете міри, відповідні для того, щоб в підлеглих вам агентствах влади на місцях наше населення бачило дійсно представників заприятельованої держави.

Я тішу себе надією, що мій лист до вас яко людини, що відповідає нормально перед земськими установами цілої України за невпинний господарський і культурно-просвітний розвиток Української Держави, послужить товчком для повернення ладу й порядку в нашій країні, без яких не може вона виконати своїх великих обов'язків до представленої вами держави.

З правдивим поважанням голова київської губернської земської управи та Всеукраїнського Союзу земств Петлюра.

З розстриги сотник.

I.

Був собі один пройдисвіт, що ні Бога не бояв ся, ні людей не стидав ся і за недовгий час натворив стільки злочинств, що безперечно був гідний шибениці; але він чимсь прислуживсь цареві і той настановив його протопопом. За п'ять років протопопства він ще більше накоїв людям лиха, за яке иншого давно-б повісили, але його скинули з попівства не за сі злочинства, а тільки через те, що, як виявилось, він був второженець і по церковному закону не міг бути священником. А царь не забув його першої прислуги і настановив розстригу сотником. Тут розстрига повів себе, як справжній розбійник, і за недовгий час так допік бідним сотнянам, що вони криком кричали від його утисків, але на його не було ні суду, ні права, і тільки випадкова пригода положила край його злочинствам.

Отака гола фабула нашого оповідання, що більш скидаєть ся на казку ніж на дійсний факт з нашого минулого. Та се — не казка, а правдива історія, яка справляє ще страшливіше вражіння в детальнім оповіданні.

Діялось се зараз після Шведчини, коли царь Петро нечуваним терором налякав українську суспільність і народ сильно, смертельно, до нестями; а хтож не знає, який він був на се превеликий майстер! Страшне знищення Батурина, де побито старих і малих, не милуючи нікого; погроми міст

і містечок, які уважано потрібним покарати за ніби виявлену ними прихильність Мазепі й Шведам; огидні езекуції в Січі, де, після присяги безпечности, зложеної Запорожцям, „голови лулено, шиї до плахи рубано, вішано і инше тиранськіє смерти задавано, мертвих із гробов многих не тільки товариства, но і чернцов одкопувано, голови оним утинано, шкури лулено і вішано“ — се все була, сказати-б, тільки прелюдія до безмежної оргії терору, яка на довгі роки хмарою повисла над Україною. Слідчі допити й карі над Мазепинцями з превеликим страхом і трепетом згадували ся потім ціле століття в українській суспільности. „Премногі старшини і значні козаки, — писав по живій традиції автор „Історії Русов — запідозрені в прихильности Мазепі тому, що не прибули на військову раду для вибору нового гетьмана, вишукували ся по домах і віддавали ся на ріжні езекуції в м. Лебедині, коло Ахтирки. Сі езекуції були звичайного Меншиківського ремесла: колесували, четвертували, на паль вбивали, а вини дошукували в признаннях і певним способом задля сього уважало ся загально хвалене тоді „тайнство“ — тортури, переводжені з усією акуратністю, по законам Соборного Уложения, себто степенями і по порядку: батогами, кнотом і розпаленою шиною. Хто пройшов одну пробу, ішов на другу, а хто всіх їх не витримає, той уважав ся за винного і ішов на смерть. Згинуло таким чином люде й що не могли витерпіти тих тортурних проб, до 90) душ. Їх там поховано на окремім кладовищі, яке й досі існує під назвою могили „Гетьманців“.

Приборкавши таким нелюдським терором „изм'яну“ на Україні, приглушивши в національно-свідомих її верствах навіть гадку про можливість якоїсь опозиції, московське правительство і його навіть дрібні агенти брутально поводитись тут, як в завойованій країні.

— Полно вам хохлы свои поднимають! Ви у нас в руках! — зухвало кричали вони на старшину, коли та насмілювалась тільки натякнути про стародавні права і вольности козацькі. Одверто й цинічно вони ламали сі права і радо були-б знищили їх до останку. Настановили нового, надто вже покірливого гетьмана, а за його плечима посадили царського резидента Протасєва, без волі якого той не міг і кроку ступити. Царь самоправно наслав на полковницькі уряди чужинців, Великоросів або Сербів, які не хотіли й знати гетьманської влади і поводитись зовсім, як турецькі папі в християнських землях, а на місцеву старшину взагалі дивив ся як на потайних зрадників і вимагав від них не тільки безумовної „в'єрности“, а ще й „знаменій в'єрности“, себто прямої зради Україні. Легко уявити собі, яку страшенну деморалізацію вносила отся провокаційна політика в старшинські круги. За короткий час розплодилось на Україні ціле кодро усяких пройдисвітів, які вишукували усяких способів, аби чим небудь прислужитись цареві або його прибічникам і тим позискати царську ласку та протекцію. Царь одверто підходчував таких прислужників, давав їм уряди, і тоді вже не було на їх ні суду, ні права.

— Не оборонить тебе від мене гетьман! — кричав на старого козака новомлинський сотник Гр. Шипкевич. — От йому дуля! Не з його ласки я сотникую, а з ласки світлішого князя Меншикова.

І чимало було тоді на Україні отаких прислужників, що сиділи на ріжних урядах і збиткували, як самі хотіли, і з ними дійсно не міг і сам гетьман нічого вдіяти. Се була може найогидніша з тих кар, якими карав царь Петро нещасну Україну за Мазепину зраду.

Про одного з таких потайних прислужників і буде наше оповідання.

II.

Літом 1709 року, скоро після полтавської баталії, прибув у Гадяч новий протопоп о. Хведір Лісовський, поставлений на сей уряд не київським митрополитом по виборі місцевого духовенства, як се робилось звичайно, а „пожало-

почати, та й майнув аж у Москву. Він чув, що там можна неабияк заробити людині з добрячим голосом, а такий у нього був. І дійсно в Москві Лісовський вступив в якусь півчу, але й там швидко проплетився: „будучи межі півчима в н'якогось дворянина, окладних іконъ многое число укравши и окладъ сребраный и золоченый на нихъ ободравши, св. иконы въ гной зарылъ“. Натурально після сього йому нічого було бавитись у Москві й він опинився в південній Україні і став мандрівним дяком, не брідячись і злодійством, а при нагоді й доджуанством: у переяславським полку у когось вивів коня, а в с. Липлявому піддурив чиюсь жінку, щоб та в ночі вийшла до нього в поле й винесла цінні речі; він ті речі радо прийняв, а над нерозважною жінкою ще й насміявся: „скрозь рукава ей дрюкъ крестообразно заложивши, отпустилъ тую жену въ домъ до мужа ея“. Навідався якое Лісовський і до рідного міста Стародуба і там почав залипатись до дочки якоїсь удови Василихи; справа дійшла до шлюбу, але в останню рішучу хвилину молодий „изъ церкви отъ шлюбу втѣкъ и въ дворѣ войсковомъ у склепѣ вбѣгъ и въ куфу заховався, за якую хитрость сужень былъ и немалое время въ темницѣ сидѣлъ, а тая дѣвка за иншого бракомъ сочеталася“. В Батурині у архимандрита Одорського Лісовський украв пару коней і шість рублів грошей. В київським полку з с. Світального у якоїсь удови хлопця підмовив до себе, що він його на дяка вивчить, та завів до Білгороду (курського) і там комусь продав, видавши його за чухнабранця. Нарешті Лісовський пристав за сотенного писаря у м. Варву і там оженився з Ксенією Лисаневичівною, а потім і повітства досяг, тільки не відомо, в якій параві.

Роздобувши такий цінний „формуляр“, Чорниш послав його в 1714 р. до столиці, додавши до нього „слізне моленіє“ до царя: „Умилосердись, великий государь, на мене й на весь полкъ мой і повели милостиво оборонити насъ отъ такого ябедника, явного вора, двоєженца і плута“. Царь звернув увагу тільки на один пункт обвинувачення Лісовського: чи справді він двоєженець? і звелів покликати його до столиці. На судовім допиті Лісовський не зрікся того, що дійсно вінчався колись з Палажкою Улізківною, тільки не вважає сей шлюб за дійсний раз через те, що п'яний піп не довів до краю вінчанне, а вдруге, що Палажка лишилася „безгрішною“; сі резони мав на увазі й чернигівський архиєрей, коли наказав їм розійтись, а на нього наклав покуту, яку й відбув він в почепським монастирі. Суд дав віру Лісовському й не справляв ся, чи такий власне був вирок архиєрейський, а всеж виходило, що Лісовський двічі вінчаний і по канонічному праву не міг бути священником, а через те й тепер підлягає „изверженію изъ священнаго сана“. Царь не міг противитись такому вироку, але й на сей раз не оставив вірного раба свого милостію: коли Лісовський не може лишитись протопопом, то з нього певно виїде справний сотник, і настановив його новгородсіверським сотником, а на знак своєї ласки подарував йому ще й шаблю.

Великим дивом здивувалась вся Україна почувши, що розстригу настановлено сотником. Се був видимий глум царя над її установами, над її предковичними звичаями, бо сотників звичайно вибирало сотенне товариство, а коли й траплялось, що інколи сам гетьман наставляв на сотництво свого чоловіка, то вже ніяк не попа розстригу, а якогось значного козака. Скоропадський прямо не йнав віри, щоб таке могло статись, і посилав до столиці довідатись, яким робом розстрига здобув військовий уряд, та його здивованне й образу вгамував канцлер Головкин, приславши йому такого листа: „Его царское величество бывшему гадяцкому протопопу Федору Лисовскому указалъ быть въ Новгородѣ Сѣверскомъ сотникомъ, о чемъ изволите усмотрѣть изъ посланной съ нимъ царской грамоты. І хотя ваша вельможность напередъ сего ко мнѣ писать изволили, что оной Лисовской чинилъ вамъ нѣкоторые досадительства, однакожъ нынѣ извольте то презреть и уничтожить и явиться къ нему ласковымъ“. А слідом прибув і сам заново спечений сотник і привіз царську гра-

моту, а в ній між иншим стояло й таке: „и безъ его царского величества указа оного Лисовского изъ той сотни не перемѣнять“.

Тяжко було старому гетьманові вгамувати своє ображене серце, а проте він звик уже мовчки коритись царській волі.

Орест Лещицький.

(Літературно-Науковий Вісник).

(Кінець буде).

Мінхенський професор др. Павль Сальвісберг про вищі школи на Україні.

(Кінець)*.

Також київське студентство ухвалило резолюції, які ріжкою вже не можуть „стерпіти“ й ще більше хотіли б побачити зробленим, але подій часу не можна зробити залежними від студентських зборів, а ще менше можна галити з тим, що мусить лишити ся плодом зрілої розваги й передо всім річевого досвіду. Міжтим навіть з тих кругів, які, видно, пруть наперед, чується шораз голоснійше клич за закордонними учительськими силами, за німецькими філльогами, медиками й інженірами, як і за освітою українських студентів на німецьких і австрійських університетах і вищих школах. На се мала вже ухвалити Ц. Рада два мільони карбованців, а крім того обіцяють собі багато від переміни відносин у Східній Галичині в користь України, зокрема у Львові. До Берліна, Відня, Мінхену й Липська хотіли б як найшвидше вислати студентів у більшім числі й таким робом приходимо знову до важної точки, де повинна прийти поміч вищих шкіл осередніх держав при будові української реформативної справи приязно-сусідським шляхом. Притім належить Австрії остільки першештво, що не тільки під габсбурзьким протекторатом українська культура плекала ся у Львові й заховала ся перед загиблю, але й через межу, як до східної Галичини, так і до Буковини відіграють тут ролю взаємни племінного й національного споріднення, яких не можна лишити без уваги під реально-політичним оглядом. Австрійсько-українська справа без сумніву остільки важнійша для Австрії ніж шораз більше ілюзорична аветро-польська. Через останню витворює собі монархія тільки ворожнечу й тривку досаду, а через поєднавчу розв'язку першої кладеть ся підставу під багату змістом приязнь народів, яка для дальшого політичного й господарського розвитку Австрії зовсім инакше заважає, як Польща, замкнена на полудневім сході. На основі раз признаних засад права самоозначення націй домагають ся галицько-буковинські Українці своєї автономії під габсбурзьким берлом і за те бодай не можна їх робити польськими. Поляки мають в своїм „Королівстві“ свої власні осередні державами блискуче випосажені вищі школи, крім того в західній Галичині великий університет у Кракові, навпаки Українці мусять у своїм порожнім і дуже часто спустошенім домі все самі уладити й не мають в своїм старім коріннім краю в Галичині нічого більше, як все ще несповнені обіцянки. Сей стан не може тривати далі. Хочби стояли за дверми на Сході цікаві політичні „перегрупування“, які опівнюють ще в усяким разі швидкі постанови, тим не менше не можна опустити з ока того, що входить в гру. Уже при своїй мілітарній допомозі Україні увійшла Австрія на свою шкоду досить пізно, тепер не треба наново промарнувати важних нагод. Для виобразування українських наукових сил в першій мірі покликані вищі школи й наукові уладження Львова. Так само треба черновецький університет привести з його потребуемого реформи стану на новочасну висоту. А як останній — зовсім незалежно від політичної переміни Буковини — яко васаунений наперед німецький культурний пост має забезпечити зв'язь німецької науки

з сходом, так мусить Львів яко дотеперішнє місце виховання української культури вкінці стати тим що відповідає його національному й історичному значінню: повновартісною українською духовою централею, скарбницею вищої національної освіти корінної країни.

Се є — по австрійськи говорячи — „*junctim*“ між монархією і Україною, бо супроти австрійсько-українського значіння Львова і Чернівців виступають заходи, які зміряють до академічних взаїмних відносин всіх інших австрійських шкіл, на задній план. Як у Відні при гіднім уваги відкриттю засновано болгарський конвікт для студентів, подібні уладження, передовсім українські учительські семінарії, повинні повстати у Львові й Чернівцях. Цікаві окремі завдання усміхають ся не тільки університетам і технічним школам німецької Австрії, але передовсім також її гірничим школам, вищій школі хліборобства й не в останній мірі рухливій віденській експортній академії. Одначе все лишаєть ся те *caeterum censeo*: Львів і Чернівці на фронт!

Помічний товчок до того мусять очевидно дати найбільше заінтересовані: служаче справі спільне діланне галицько-української інтелігенції—напр. під проводом товариства Шевченка—з пресою, торгівлею і промислом, з групами інтересантів, політичними й економічними товариствами у Відні та в інших містах, де є вищі школи (віденський Інститут для досвіду сходу й орієнту, експортова академія, грацький балканський інститут), міцно поперте Українською Парламентарною Репрезентацією в державній раді, вкінці в доцільних зносинах з самою Україною, не тільки могло б увести справу в живу ріку, але також прийти в поміч політичному розвитку. Але треба ділати, менше дебатувати й полемізувати!

Далеко більше без упередження стоїть супроти української переміни многообіщуючий німецький рух на заграничні студії. Часова зустріч обох справ представляє навпаки особливо корисні можливости розвитку для плідних взаїмних відносин. Перша справа стоїть супроти інших культурних кругів, які треба розслідити, по більшій часті проти готових вислідів розвитку, котрі мають століття поза собою й умовою котрих є головно рецептивна діяльність. З огляду на них стоїть вона перед віддавна облогом лежачою новизною, перед одною з найбільших перемін нових часів, яка не тільки дозволяє на діяльну поміч, але відповідно до обставин і очевидною недостатчій піонірів культури рішуче вимагає її в обостороннім інтересі. При раціональним поділі праці та глибоко зрозумілій спільній праці можна тут довершити велике! Що здобуто в славнім побіднім поході німецької зброї, те закріпити повинна допомогти німецька наука й творчість. Огнищами таких мирних робіт є твердині німецького розуму. І не треба жадних шкільних кімнат для відродження України, але оброблюючих варштатів для придатного будівельного матеріалу. Ми не хочемо протегувати країни формулками виховання, але тільки яко добрі приятелі тут прийти й допомогти, де їй недостає власних сил і досвіду. В сій культурній праці візьмуть участь усі роди вищих шкіл; кожда зможе причинити ся до того. Але передовсім треба прослудювати Україну, збагнути науковий стан всіх її ідеальних і реальних вартостей і, сперши ся на се, прийти до практичної праці, поробити реальні проекти та дати придатним співробітникам все потрібне. Останній мусять присвоїти собі знанне української мови, вивчити історію і культуру краю, його дотеперішні методи праці та продукції. Україна знову потребує передовсім учителів усякого ступня, лікарів, інженірів, вивчених сільських господарів, технолоїв, а також новочасного адміністратійного апарату, суспільних улажень всякого роду, раціональної працюючої комунікації, нових звязей водою і сушею, інтенсивного використання своєї надзвичайної хліборобської потенції і в багатьох випадках невисліджених ще земельних скарбів, її водних сил і інших енергій. Повна господарча топографія — яко перша загальна праця—була б ґрунтовою книгою її національних вартостей.

Як що удасть ся нам перевести сей стан, ми познаймо мимом з його вислідами не тільки наших помічних робітників, яких дамо до розпорядження Україні, але також будучих робітників і будівничих, які в цілі виобразування студіюватимуть на наших вищих школах. Умовою сього є скрізь нові уладження, які виходять поза вимоги дотеперішнього руху студій. Коли отже, як вже тепер здаєть ся, Українське Правительство хоче частину свого молоднику виобразувати в німецьких вищих школах, треба на основі відповідних умов поробити також практичні заходи коло того, щоб уладити в поодиноких містах з вищими школами українські студентські бурси й конвікти, інститути для студій для означених учительських предметних областей і зорганізувати правильні вакаційні курси та наукові подорожі. Шляхом взаїмности треба далі забезпечити німецьким студіюючим, практикантам, ученим і фаховцям на Україні нагоду студіювати, далше образувати ся і виявити своє знанне.

Наші відносини до Туреччини й наша поміч в побільшенню її наукових сил показує, як від академічних взаїмних відносин веде шлях на поле практичних успіхів. Аграрна держава, якою є Україна, потребує сітки метеорологічних стацій, земельна й лісова господарка відповідних прибних і зразкових улажень, видістанне земельних скарбів, копальні вугля і залізної руди, багаті поклади солі та джерела нафти вимагають технолоїчних інститутів, новочасно улажених гут і варень, рафінерій. Залізництво й транспортова справа в своїх взаїмних відносинах до будови шляхів сухопутних і водних та каналів, до визискання сили й рік вимагає так само заведень і централей, які систематично сплітали ся-б зі собою, як і раціональної напрари багатьох перешкод в плавбі, ноторичного замулення піском і заболочення водних шляхів, як і розлогих лиманів та інших ерозій. Будова портів і кораблів на чорноморським побережю потребує не менше напрари й поширення, як бальнеолоїгічні уладження і комунікаційні уладження, умовою яких є сей під економічним оглядом дуже важний чинник. Наші торговельні вищі школи й інститути для світово-господарських студій займають ся торговельними й економічно-географічними актуальними питаннями, які по часті далеко відбігають поза Україну на схід, а крім того студіюватимуть підстави відповідної часови індустріалізації краю. Навіть ветеринарна наука відкриває собі значне поле для студій з огляду на її недостаточне дотеперішнє заступство у відношенню до добре розвиненого хову великої і малої худоби на Україні.

Отсі сумаричні вказівки вказують вже на ріжнородність матеріалу, через який треба протиснути ся під науковим оглядом, як і на велику силу завдань, котрі, як вже зазначено, зовсім не обмежують ся університетами, але в неменшій мірі заставляють до служби сьому інтенсивному рухови на заграничні студії також технічні й фахові вищі школи. Тим усеуваєть ся всякий сумнів про їх здатність для останньої сам з себе. Зокрема перед нашими інженірами й техніками-спеціалістами простягаєть ся незвичайне поле праці. Тільки подумати про велику силу культурно-технічних проблем в області рокітнянських болот, котру треба осушити та зробити її придатною, в конотопських торфових болотах і на Дніпровій низині, про гірничі завдання в донецьким басейні коло Кривого рога, про хліборобську меліоратійну справу в області чорнозему на Волині, Поділля, в Херсонщині. Сей комплекс ріжнородних питань можна фактично використати тільки по дуже стараннім перестудіюванню та місцевих дослідах і він дає вищим школам, які тим займають ся, на довгий час працю, матеріал для викладів і вправ. Ще більше маємо понуку оминуту через систематичний поділ праці зайву потрібну роботу й розтрату сил. Про се треба пляново порозуміти ся.

Коли ми до того будемо держати ся засади: нікому нічого не накидати, чого не зажадають, але також нічого не пропустити такого, що інші з приємністю забрали-б нам саме для політичних цілей, виходить далі необхідність по-

стійних зносин з Україною і уважної обсервації її потреб. Ідеальні взаємні відносини мають дуже реальні відворотні сторони й також матеріальні потреби держави, яка від основ відновлює ся, треба звідкись покрити. Російський, кавказький або перський тил не може цього зробити, Туреччина й Балкан зовсім зайняті власними реформами, але північ і головно західні держави не лишуть нічого неспробованим, щоб на Україні здобути симпатію на наш кошт і виступити до конкуренції з нами з лояльністю антанті. А її тим менше не маємо чого боятися, що нашим економічним операціям виходить також особливо на добро велика користь зі швидкої й короткої комунікації на внутрішній лінії, в с'єм разі на великій середно-європейській господарській дорозі Берлін—Багдад з її цілим південно-східним розгалуженням, яке перетинає цілу південну Німеччину й монархію просто з напрямом на Україну від Надренського краю через Мінхен — Відень — Львів — Київ — Харків. Липають ся ще кождоразові політичні хитання і реакції, з яких особливо перші з приємністю використовують деякі круги й часописи для роблення настрою. Але се нічого не змінє в географічних відносинах і економічних необхідностях. Так само тими самими кругами все наново нарочно підкреслювана, хоч вже з огляду на переяславські досвіди дуже скромна можливість федеративного вирівнювання або злуки України з Московщиною, яка, до речі, не менше здана на нас під економічним оглядом. Тільки ми мусимо серед усяких обставин бути на наших пості з відкритими очима й вухами та навязати необхідні звязи можливо скоро.

Для цього повинен прислужити ся „Німецько-український Інститут для господарки і культурної політики“, про який я коротко писав в моїй останній статі про Україну*). Він має на цілі, завдяки своїм взаєминам і укладенням між Німеччиною і Україною, навязати далеко розгалужені зносини, які мали б на цілі інтереси обох країв, він хоче піти назустріч ідеальним і матеріальним потребам, оповістити їх на властивім місці, посередничити в їх поладженню, публіцистично освідомлювати, помагати в розв'язці економічних питань і її приготуванню, доставити придатний сирий матеріал для практичної культурної праці. Як віддавна споріднені укладення, він сподіває ся притім підмоги, пособлення і участі обосторонніх інтересантів, державних і приватних корпорацій і товариств, вищих шкіл, наукових управ і інших властей. Він є органічним засобом, не мішаючи ся там, де він тільки має служити. В інтересі певности його інформаційної діяльності мусить інститут у всякім разі бути вивінований певними підставами й інструкціями і — головно для міждержавних зносин — деякими повновластями, мати потвердження звідси та звідти й відповідне затвердження. Організаційний статут має упорядкувати сї взаємини й управління. Сперши ся на се, докомуєть ся його дальша будова кроком, відповідним часови і обставинам. Щойно свободно, опісля правильно виходячі записки та звідомлення мають інформувати членів і інтересантів про те, що важне з німецько-українського погляду та як трактує сї справи інститут, й рівночасно служити засобом посередничення і порозуміння. А що далі може бути доцільним дати одноцільний характер також публікаціям вищих шкіл і інститутів, які візьмуть участь в сій великій спільности праці, треба-б довести до видавання широкозакроеного збірного твору „Bibliotheca Ucrainica“ (Українська Бібліотека) і, наскільки можливо, злучити з інститутом спроможний до праці видавничий відділ. Поширення періодичних письм для познайомлення Німеччини з Україною і навідвороті України з німецькими укладеннями й відносинами в німецькій, а зглядно українській мові, належить так само до поля діяльности цього відділу. Вкінці — сперши ся на сю публіцистичну діяльність та в згоді з існуючими організаціями, союзами й комунікаційними укладеннями — підуть заходи,

які мають на цілі піднесення обостороннього руху чужинців і туристів.

Коротко сказавши: інститут і його уладження повинен зробити многосторонні висліди добре зорганізованої міждержавної спільности інтересів і праці доступними для найширших кругів і удержати їх живими на честь і користь Німеччини й нововідродженої України.

Всеукраїнський територіяльний робітничий зїзд на Україні.

Серед безлічі всяких зїздів на Україні, на одні з яких (зїзди представників буржуазії: кадетів, промисловців, поміщиків і дуків-селян і ин.) не тільки дуже охоче дозволяє теперішнє кадетсько-октябристське Правительство на Україні, а й підтримує участю міністрів тощо, а другі (зїзди селян-бідарів, робітників і ин.) цілком забороняє, все-таки дня 13 й 14 травня відбув ся і зїзд робітників з цілої України.

Сей зїзд призначила була Всеукраїнська Рада робітничих депутатів на 12 травня в Києві. На зїзд мали прибути представники робітників з території цілої України в як найбільшій числі та сподівали ся, що перешкод не буде, але той переворот, котрий відбув ся на Україні, поставив зїзд в прикре становище. Почало ся від того, що офіційно зїзд заборонено цілком. Делегатів, що приїздили до Києва залізницею й по Дніпру, арештували цілими гуртами. Теж саме робило ся й далеко поза Київом: в Катеринославі, Харкові й ин. містах. Але та частина делегатів, якій пощастило ухилити ся від арештів, не дивлячи ся на заборону й арешти, постановила зїзд відбути, призначивши його на 13 травня.

Під час відкриття зїзду було більше 200 делегатів з різних місцевостей України. На нім були представлені всі соціалістичні партії, що провадять роботу на Україні, й відповідно до цього зложено президію зїзду (по одному представникови від кожної фракції).

Через несприятливі обставини, серед яких представникам робітників України довело ся вести свої наради, зїзд постановив скоротити свою програму, зупинивши ся лише на двох точках: 1) біжучий політичний момент і 2) утворення організаційного всеукраїнського центру.

На жаль докладних звідомлень з нарад всеукраїнського робітничого зїзду подати не можемо, бо такі газети, як „Кієвская Мысль“ і инші, котрі заступають інтереси „меншостей“ і буржуазії, за винятком коротеньких нотаток нічого більше не подали, а звідомлення в „Робітничій Газеті“ так покалічені цензурою, що багацько дечого лишає ся поки що тайною. Але все-таки зупинимо ся хоч на головному.

Найбільшою уваги заслуговує ухвала зїзду про те, що головним завданням нинішнього дня зїзд уважає організацію працюючих клас і їх боротьбу за здійснення цілей, поставлених революцією, а саме: за незалежну Українську Республіку, Українські Установчі Збори та всі демократичні свободи й здобутки пролетаріату. Сю резолюцію прийнято майже одногласно. „Робітничя Газета“, згадуючи про неї, пише так: „Се перший об'єднаний виступ пролетаріату, коли він відмовив ся від орієнтації в бік Москви й Петрограду та звязав справу закріплення своїх здобутків з удержанням Української Республіки. Простий інстинкт самозаховання робочих мас вказав їм, що гасло об'єднання з Росією в сучасний момент є реакційним. Се гасло використовують зараз елементи ворожі як демократії, так і українській справі, в інтересах реставрації „єдиної монархічної Росії“. Таким чином ті представники робочих мас, що зібрали ся на зїзді, виявили свій справжній класовий розум і більшу здатність до опінки становища ніж ті верхи, які ще й досі згадують про те „привольне життя“, яке ніби-то було при Керенському, та які й досі спокійно не можуть чути слова „самостійність“.

*) Hochschul-Nachrichten з 1918, квітень, стор. 787 і дальші.

й єврейськими соціалістами й додаю ще одно: боротьба за незалежну Українську Народню Республіку. Хай же навколо цих гасел запаує не лише паперова, словесна єдність, а справжня творча“.

Представник Центрального Комітету Селянської Спілки П—в привітав зїзд від імени українського трудового селянства, а потім виголосив промову, заявляючи: Всеукраїнський селянський зїзд, що мав розпочати ся ще 10 мая, розігнано. Того дня біля 200.000 селян, що зіхали ся з усіх сіл України, блукали по Києву й намагали ся відбути зїзд, але їх розганяли й нарешті зїзд відбув ся далеко за містом у лісі. Силу селян арештували, багато, не відомо, де діло ся, а ще більше розіхало ся по селах України з непереможною волею до боротьби за свої святі права селянина-робітника. Ми гадали, що будемо засідати рівночасно з вами, й ми з радістю побачили-б, як ви, робітники, виступаєте тут єдиним фронтом. Одначе селянству прийшло ся розіхати ся. Довго говорити тепер не можна. Зараз час робити. Прочитавши резолюції всеукраїнського селянського зїзду, він закликав робітників єднати ся з селянами, які також сього обєднання прагнуть.

Представник лївих соціалістів революціонерів З—кий коротко звернув ся до зїзду: „Зараз не час на балачки, а на активну роботу. Наше завдання — єбєднати зараз робітників з бідним селянством. Ми мусимо нині-ж здобувати скрізь активні осередки, щоб в потрібний час вийти до бою. Ми будемо стримувати селянство від розбитих виступів. В тім, що стало ся на Україні, не винні ні большевики, ні меншевики, а політика Керенського. Ми кличемо до єднання“.

Представник єбєднаних соціалдемократів М. сказав: Нас мало, але наш голос буде голосом пролетаріату всієї України. За рік революції ми багато дєчого навчили ся. Дїйсність поразила гасла большевиків. Підемо від єднання резолюціями до справжнього єднання. Почекаймо, поки ворог ослабшає, а тоді в свою чергу вдаримо на нього. Коли підемо бити зараз, програємо. Нині-ж будемо захищати й підсилювати свої професіональні організації. Мусимо захищати міські й земські самоуправи. Чергове завдання—зв'язок з селянством і проти нас лише земельні магнати, велика буржуазія. Мусимо підняти дух робітників і з новими силами йти в бій проти контрреволюції.

Коли прийшло до голосовання над резолюціями зїзду, присутні зустріли їх гучними оплесками. Єдність опанувала всіх у сей грізний час.

Резолюція по політичному моментови дуже поконфіскована й виглядає так: Перші 17 газетних рядків сконфісковано цілком, а потім іде: Сей переворот відбув ся в умовинах гігантської війни, що все ще продовжуєть ся на заході, при повній неустійчивості міжнародніх відносин, при крайнім напруженні господарських сил, переходить в гостру кризу в умовинах загостреної, хоча деколи скритої, класової й національної боротьби. Знову сконфісковано 6 газетних рядків. Участь кадетів і інших споріднених з ними буржуазних груп в складі Гетьманського Правительства, невідповідального ні перед яким представницьким органом, мобілізуючи нові соціальні верстви на службу пануючим класам, є тільки ширмою, що прикриває реакційний зміст сїєї влади. Сконфісковано 14 рядків... 1) за незалежну Українську Республіку, 2) Українські Установчі Збори, які мають означити характер взаємин Української Республіки з рештою частин бувшої Росії, 3) передачу без викупу землі в руки трудового народу, 4) широку законодавту охорону праці, державну контролію над виробом з участю робітників, восьмигодинний робочий день, 5) повну волю коаліцій, страйків, зборів, слова та друку і т. ин., 6) непорушність демократичних органів місцевої самоуправи й інших демократичних організацій і загалом усіх вольностей, проголошених третім і четвертим Універсалом Української Центральної Ради, 7) повну рівноправність національностей і національно-персональну автономію. Сконфісковано 15 рядків.

По організаційному питанню прийнято таку резолюцію: Зїзд доручає президії зїзду утворити організаційну комісію з представників отсих організацій: від Всеукраїнської Ради робітничих депутатів, київського бюро професіональних союзів, головного комітету союзу залізничників, головного комітету поштово-телеграфного союзу, головного комітету працюючих в цукровій промисловості, від інших центральних установ робітничих організацій, по одному представникови від великих промислових центрів (Харків, Одеса, Катеринослав, Донецький басейн, Криворізький район і инш.) й по одному представникови від всеукраїнських комітетів соціалістичних партій. Завданням організаційної комісії являєть ся інформація й координація всіх виступів робочої класи, особливо скликання всеукраїнського робітничого зїзду, як тільки виявить ся якась можливість. Спосіб скликання зїзду виробляє сама комісія. На обовязку лежить також скликання всеукраїнського зїзду робочих депутатів.

Голова зїзду В—кий зробив заяву, що на друк резолюцій потрібні кошти, а їх нема де взяти, бо зїзд своєю волею відкрив себе й тому мусить подбати й про добрий кінець своєї роботи. Тому він запропонував негайно зобовязати всіх членів зїзду до якоїсь грошової складки. Заклик голови ухвалено й постановлено, щоб кожний член зїзду вніс два—три карбованці на друк резолюцій, що зараз і виконали присутні члени.

Серед таких умов і обставин відбув ся перший зїзд робітників з цілої України, як стала вона самостійною державою.

Полонений Іван Павлюк.

Московсько-українська мирова конференція

Надійшов день початку московсько-української мирової конференції. 23 мая розпочала ся нарешті так довго очікувана, відтягана з тижня на тиждень, з дня на день московсько-українська мирова конференція в будинку Ц. Ради.

На будинку колишній жовто-блакитний прапор виляняв, став сірувато-білим і рвучкий вітер потріпує ним, а замість січових стрільців стоїть инша варта. Без особливого пропуску в середину нікого не пускають. У вестибулі стоїть для чогось наготові два самостріли й коло них сидить офіцер. Для засідань мирової конференції відведено ту саму кімнату на третім поверсі, де останніми часами засідала Мала Рада. О 2 год. являють ся представники преси та стенографи, а в пів години члени мирових делегацій. Їх на першім засіданні не дуже багато—30. Присутній заступник міністра закордонних справ Д. Дорошенко. Голова української мирової делегації С. Шелухин і голова московської мирової делегації Х. Раковський займають місця за столом, де колись сиділа президія Ради. Інші присутні сїдають на місцях членів Ради. Засідання відкриваєть ся зараз же. Голови обох делегацій, а за ними й усі присутні встають. Коло Х. Раковського стоїть товмач, який перекладає на московську мову слова С. Шелухина, що говорить по українськи.

Справа уповноважень. Кого заступає московська делегація. Відкриваючи засідання мирової конференції, голова української мирової делегації С. Шелухин перевірів уповноваження. Розглянувши сї уповноваження, Шелухин признав їх незадовольняючими юридичним вимогам. В сих уповноваженнях стоїть так (читає): „Рїшенієм Совѣта Народныхъ Коммиссаровъ отъ 27 апрѣля сего года товаришь Христіанъ Георгіевичъ Раковскій назначенъ полномочнымъ представителемъ Россійской Соціалістической Федеративной Республіки для веденія переговоривъ съ Украинской Державой о заключеніи договора, начинающихся 22 мая сего года въ городѣ Києвѣ и для подписанія такого договора. Предсѣдатель Совѣта Народныхъ Коммиссаровъ В. Ульяновъ (Ленинъ), Временный Замѣститель Народнаго Коммиссара по иностраннымъ дѣламъ Георгій Чичеринъ и Управляющій дѣлами Совѣта Народныхъ Коммиссаровъ Влад. Бончъ-Бруевичъ“.

Таке саме уповноваження видано й Дмитрію Захарієвичу Мануїльському—сказав далі Шелухин. В сих уповноваженнях не сказано, на що ви уповноважені. Для заключення якого договору—тут не сказано, про що договір, не сказано. Про що саме ви уповноважені вести переговори, про перемир'я, чи про мир, тут нема ніодного слова. Се одно. Друге, тут сказано: „Представители Російської Соціалістическої Федеративної Республіки“. З сього боку також треба мати вясненне, які держави входять в склад Федеративної Соціалістическої Республіки. Таким чином ваші уповноваження з формального боку не задовольняють юридичних вимог для повноважного представництва. Поки не полагожено сього, не виправлено, доти ми ніяких переговорів з недостачі у вас уповноважень вести не можемо. Я скінчив.

На се голова московської делегація Х. Раковський відповів: Що торкається характеру переговорів, ми думаємо, що се цілком визначено в тих телеграмах, якими попередю обміняла ся Українська Держава й Російська Федеративна Соціалістическа Республіка. Там яєно сказано про сї переговори, так, що я думаю, що ви повинні інтерпретувати наші уповноваження в звязку з усіма дипломатичними документами, які є у вас і у нас. Щодо другого пункту—я уважаю, що питання про те, які держави входять у склад Російської Соціалістическої Федеративної Республіки, торкається внутрішнього устрою сїєї республіки. З того, що ми звертаємо ся до Української Держави для ведення з нею мирових переговорів, виходить саме собою, що Українська Держава не входить в сю Соціалістическу Федеративну Республіку, й через те я думаю, що наші уповноваження відповідають завданням.

С. Шелухин відповів на се: Щодо першого пункту—юридично на підставі науки міжнародного й цивільного права таке уповноваження ніяк не може бути призване вповні достаточним. Щодо складу Федеративної Соціалістическої Республіки—ми повинні мати в данім разі певні відомости, з яким складом ми маємо справу, з тої причини, що до нас надійшов цілий ряд заяв від Білоруси, Литви, Чорноморщини, Донщини й Сибіру, щоб їх при сих переговорах не уважати за членів Російської Соціалістическої Республіки. Через се ми зараз, вступаючи в такі переговори, повинні знати, хто тут буде підметом державного права.

Х. Раковський сказав: Відносно сього пункту я гадаю, що з юридичного погляду в таких випадках виникає питання, оскільки всі представники, що з'являлись до вас від імені Сибіру й інших частин бувшої російської імперії, мають юридичне право представляти ті краї й оскільки їх уповноважила людність тих країв. Я раджу, щоб ви всі сї свої думки подали нам на письмі й дали нам можливість з сего боку обміркувати все се й дати вам письменну відповідь.

С. Шелухин згодив ся з сїм і призначив найблизше загальне зібрання на найблизший день о 2 год.

(Далі буде).

Українсько-московські мирові переговори.

Мирові переговори, які відбувають ся тепер в Києві між Українською Державою і соціалістическим правительством Московщини, кладуть кінець не лише озброєній боротьбі між ними, а й комедії большевників, які свій похід проти України хотіли представити внутрішньою соціальною боротьбою між поодинокими верствами населення України. Колиб правительство Леніна-Троцького не провадило війни проти України, не потрібувало-б тепер робити мир з нею. Теперішні мирові переговори є разом з тим і признанням самостійної Української Держави з боку Московщини, бо мирові переговори, які дотикають між иншим і територіальних справ, може провадити лише держава з державою. Іронія долі хотіла, щоб большевики, які голосили, що вони провадять боротьбу лише

проти „буржуазної Центральної Ради“, мусять робити мир з правительством, котре стоїть безмірно правійше від того, яке большевики обвинувачували в буржуазности. Се з одного боку є доброю ілюстрацією нещирости большевицької демагогії, а з другого боку се показує, що большевики признають самостійність України незалежно від того, хто стоїть на її чолі, отже вони мусіли остаточно відмовити ся вмішувати ся у внутрішні українські справи.

Та обставина, що мир з Україною роблять саме большевики, які є дійсними представниками, порівнюючи, незначної частини російського народу та які певно не довго продержать ся при державній кермі, зменшує, розуміється, фактичну вартість кївських переговорів. У всякім разі мир, який Московщина робить тепер з Україною, є остількиж правно обов'язуючим для неї, як і мир, зроблений нею з иншими державами, що провадили війну з Росією.

Характеристичною правною ознакою мирового договору, який має тепер Московщина зробити з Україною, є те, що сей мир, так само, як і мир, зроблений центральними державами з Росією і Румунією, не дістане признання з боку антантів. Мировий договір України з Росією зможе мати в цілім своїм обсязі правну силу лише тоді, коли при зробленню загального миру Англія і Франція будуть так знесилені, що не зможуть добити ся якихсь змін в уставлених тепер відносинах між поодинокими державами на сході Європи. Се, розуміється, не повинно лишити ся без впливу на матеріальний зміст договору.

Коли инші держави, що зробили мир з Росією, полишили в ній змагання до реванжу при першій нагоді остільки, оскільки вони приєднали до себе частинки бувшої російської монархії, Україна буде в цілім своїм обсязі предметом змагань Московщини до реванжу, бо жадної з країн бувшої Росії не уважали вони в такій мірі своєю, як саме Україну, й жадна з бувших земель Росії не має такого великого значіння для неї, як Україна. Сього не повинні ніколи забувати Українці, а особливо в часі мирових переговорів. Змагання зеднати колишні землі старої Росії незабаром буде в Москві безмірно сильнійше ніж ягайлонська ідея у Поляків. Чужа російському народови ідея інтернаціоналізму, накинута йому большевиками, яка стримує тепер російську заборчість, звикне разом з упадком большевизму й заборчість, підогріта змаганням до реванжу, розвинеть ся в Московщині з цілою силою. Вже тепер орган російського націоналізму на Україні „Кієвская Мысль“ пропонує замість переговорів між Московщиною і Україною, скликати загальну конференцію з представників бувших російських земель. Отже при теперішніх мирових переговорах українські представники повинні передусім мати на оці будучу боротьбу на Україні в обороні її цілковитої державної самостійности. Вони мусять запобігти всьому, що могло-б мати своїм наслідком якусь економічну чи політичну залежність України від Росії. Українці повинні старати ся, щоб відносини Української Народньої Республіки до Великої Росії з державно-правного боку абсолютно нічим не ріжнили ся від такихже відносин України до інших сусідніх держав. В Берестю положено міцні підвалини української державної самостійности. В Києві вони повинні бути далі відбудовані. Та обставина, що Україна була частиною царської імперії, абсолютно не може мати якогось значіння для кївських переговорів, але вона, розуміється, є сильно ускладнює їх. Коли між иншими воюючими державами ходять про якусь східню територію і торговельні договори, між Україною і Московщиною є ціла маса спірних питань. Державний кордон може бути проведений тепер лише у відношенню до самої етнографічної московської території. Про кордони України супроти Білоруси, Дону і т. д. можна буде говорити лише пізнійше, коли сї краї або уконституують ся як самостійні держави або злучать ся з сусідніми державами. Тепер вони у всякім разі не уповноважують большевиків говорити за них.

Між іншими важними справами, які мають бути порушені в часі переговорів, є безумовно справа, яку можна назвати колоніальною, а саме питання про азійські володіння бувшої Росії. Сі землі здобуто й удержувано довгі часи спільними силами та засобами України й Росії, до тогож великі простори в південнім Сибіру, Туркестані і т. ин. заселені компактною масою українських емігрантів. Що Українці в Азії не ставлять ся байдуже до свого будучого національно-політичного положення та змагають до найтіснішого зв'язку зі своєю українською Вітчизною, показує хочби депутація Українців з Зеленого Клину й інших земель, заселених Українцями, яка предложила Українському Правительству цілий ряд домагань в напрямі збереження їх національно-політичного існування і охорони від русифікації. Яким способом будуть охоронені державні права України й національно-політичні права Українців в Азії, чи шляхом поділу тамосніх земель на сфери російського й українського впливу, чи якимсь иншим способом, се вже мусить бути обговорене й ухвалене в часі теперішніх мирових переговорів, але ся справа мусить бути розв'язана, бо спільне володіння колоніями з боку двох самостійних держав є річю цілком небуваючою і неможливою, а до того з деякої точки погляду й небезпечною, бо може бути підставою для відбудовання російсько-української федерації, проти якої найрішучішим способом висловили ся всі українські партії.

Щодо поділу державного майна між Україною і Московщиною в європейських і інших державах, посольств, консульств і т. ин. рухомого й нерухомого майна — є се питання не стільки економічне, як політичне, справою престижу й найскоршого відбудовання закордонного представництва України.

Загальним же жаданнем, яке можна поставити до київських мирових переговорів, є те, щоб вони ані трошки не затримували вільного національно-політичного розвитку України й її відносин до інших держав. В тій боротьбі, яку Україні доведеть ся провадити по цілковитім скінченню європейської війни за здобутки берестейського й київського мирових договорів, Українська Держава мусить мати абсолютно вільні руки та знайти ся в найвигіднійшій міжнародній ситуації.

М. Троцький.

Український Національно-Державний Союз до німецького народу.

За 126 ч. „Діла“ подаємо отсей поклик Українського Національно-Державного Союзу до німецького народу:

У стражданнях і пониженню пробував український нарід під московським пануванням більш ніж два з половиною століття. Зачинена була книга життя його. Але в глибинах народнього духа невпинно горіла ідея вільної самостійної України. І коли велика революція струсунула іржавий трухлий організм Росії, зпід попелу та руїни з'явив ся молодий нарід, щоб поквално утворити свою самостійну державу.

Але ледви була оголошена перед цілим світом відроджена Українська Держава, ледви український нарід зробив мирову згоду з центральними державами, як колишній поневолювач України — московська нація оголошила криваву війну українському народові і в формі так званого більшовизму московський нарід залив своїми варварськими ордами територію України; московські варвари метили ся за відокремлення України. Одуруючи темні селянські маси демagogічними закличками, московські орди плюндрували, грабували й руйнували Україну. Але руйнуючи український нарід, вирізуючи його інтелігенцію, вони виразно щадили москoвськy та жидівськy колонізацію на Україні. Метою московської навали було знищити українську самостійність, вирізати провідників українського народу. На горе собі пізно

зрозумів український нарід справжні цілі Москвинів. Він дав себе одурити брехливими словами і замість того, щоб збройною рукою виторощити насильників і викинути їх з України, щоб на завжди свою самостійність і незалежність забезпечити, український нарід здебільшого пасивно відносив ся до большевицької навали. Тодішнє Українське Правительство змушене було облишити столицю України, Київ, і незабаром побачило, що навіть існування самої Української Держави загрожене.

В сей грізний момент воно обернуло свої очі до великого й могутнього німецького народу, з яким Українці ніколи не ворогували на всім протязі своєї історії, народу, до якого Українці мають традиційну пошану. І від сього народу одержала Україна великодушну поміч. Німеччина, а потім Австро-Угорщина послали кожда своє військо на поміч Україні. Ті війська прийшли, щоб допомогти українському військови вигнати з України московські орди. До внутрішніх справ Української Держави допомогове військо не мало втручати ся, як про се свідчить зміст телеграми канцлера Гертлінґу відповідь на телеграму українського міністра-президента Голубовича, в якій є між иншим отей слова: „Я маю сміливість заявити, що як тільки ви прийдете до переконання, що справа німецьких військ скінчена, негайно буде даний наказ про їх вивід“. Українська інтелігенція з ентузіазмом витала його великодушню поміч, український нарід радо приймав гостей-визвольників і охоче ділив ся з німецьким народом хлібом-сіллю.

Але по мірі того, як німецько-австро-українські війська вигоняли з України московські орди, почала дуже зростати ненависть до українського народу у тих, хто був радий сим ордам, хто ненавидів ідею Української Держави, кому поневолення українського народу йде на користь. Москалі, Жиди та польська шляхта побачили себе загрожені зростом української державности і, безсильні стати до одвертої боротьби, вони почали свої потайні інтриги. Се хатні вороги українського народу. В большевицько-московським наїзді добачили українські Москалі повернення свого національного панування над українським народом, повернення єдиної Росії; через те навіть поміщики Москалі, лякаючись соціальної програми большевиків, витали воротте пануючої московської мови й московського кулака над Україною. Жидівський нарід, буржуазія якого вже цілком засимілювала ся по мові з Москалами, бачить у відокремленню України територіяльне скорочення своєї торговельно-промислової діяльности, а в національнім і культурнім відродженню й розвитку українського селянина вбачав безпосередню загрозу свому звиклому способови життя торговельного посередника. Жидівський нарід прагне єдиної Росії і ненавидить українську самостійність. Польська шляхта, маючи величезні маєтки на Україні, неприхильно ставить ся до державного відродження українського народу.

Отже об'єднані ненавистю до українського народу, Москалі, Жиди і Поляки добачають свій порятунок тільки в тім, щоб український нарід пересварити з німецьким. Гасло до сього подали представники московської та жидівської демократії, що на правах членів Центральної Ради засідали в Малій Раді і робили безконечні запити. Роздмухуючи деякі малозначні вчинки з діяльности німецького війська й надаючи тим вчинкам першорядне державне значіння, вони систематично й свідомо провокували українсько-німецькі відносини. А тимчасом і московсько-жидівська буржуазія почала нашіптувати проти українського народу, впеваючи німецьке командування, що зрілої інтелігенції української немає, що увесь нарід український складаєть ся з простонароддя, дикого та некультурного. Московсько-жидівська буржуазія, вказуючи на склад Центральної Ради, впеваючи, що ніби інших культурних людей, як ті, що в Центральній Раді, український нарід зовсім не має. З другого боку Москалі й Жиди посередно й безпосередно впе-

Новий наступ Німців.

Новий наступ, який привів німецьку армію аж до берегу Марни, туди, де вони вже були в осени 1914 р., є третім на протязі досить короткого часу. Перший наступ між Ара і Ляфер пробив англійсько-французький фронт на 60 кілометрів вглиб. Коли союзники сконцентрували тут значні резерви, Гінденбург вибрав собі іншу ціль і увігнав другий клин у фронт противника з обох боків міста Ліе на 30 кілометрів вглиб. Як перший напад був направлений на Компень, так другий ішов до Іперну; і перший і другий загрожували розірвати англійсько-французький фронт і притиснути розбитого противника до моря. Щоб запобігти цьому, Французи кинули сюди, на північ більшу частину своїх резерв і ослабили таким чином південний фронт, який здавав ся їм досить захищеним міцною позицією на хребті Шменде-Дам. Сюди направили Німці свій удар 27 мая і в перший день здобули сю позицію, перейшли її, дійшли до ріки Ену, яка не могла ані трохи затримати їх, і не зважаючи на те, що французька команда кидала їм назустріч все нові відділи всіх родів зброї до кінноти включно, загоняли все глибше новий клин у французький фронт, а одночасно поширювали й боки клину на захід і схід.

Дня 1 червня Німці пробили ся вже на 50 кілометрів вглиб французьких позицій, зруйнувавши їх фронт на 90 кілометрів. В перший день нападу число полонених осягло 15.000. На другий день воно зросло на 25.000; 30 мая їх вже було 35.000, а 31 мая 45.000 полонених і більше ніж 400 гармат і тисячі кулеметів. За сім днів нападу Німці забрали понад 55.000 полонених, безліч військового матеріалу й засобів поживи та зайняли до 2000 квадратних кілометрів території противника з важними залізничними лініями. Гарматним огнем спинена й залізничний рух на чотирьохколовій лінії Шалонь—Париж. Німецький фронт віддалений тепер лише на 65 кілометрів від Парижа. На захід край німецького клину вбитого в англійсько-французький фронт сягає поза важне місце Соасон, а на сході він торкає Реймсу. Поки що Німці спинили ся на Марні. Незабаром покажуть ся, куди вони направлять найближші удари, яких треба чекати в найближшій часі.

Вісти.

Війна з Московщиною. Як доносять вістки, сутичка Українців і Німців з Москалями коло міста Валуйки не обмежила ся тільки зайняттям сього пункту. Німецький відділ дальше посувається ся в північнім напрямі від Валуйок в долину залізничного шляху на Вороніж. Совітські власти в звязку з дальшим походом Українців і Німців почали евакуацію Вороніжа. Чотири вагони золота й дорогоцінностей відправлено через Блель в Москву. — В українських військових кругах одержали вістки, що в північній частині Донської області по боці Москалів бють ся два ешелони Китайців, які приїхали сюди з Орла.

Демаркаційна лінія. В звязку з установленням демаркаційної лінії совітське правительство вислало на імя російського уповновласненого в Берліні Іоффе таку телеграму: Українська делегація у Києві зажадала як передумову зроблення перемирря поведення демаркаційної лінії коло самого Курська й коло самого Вороніжа, відкинувши її на сході на значну віддаль на донським фронті. Вкажіть, що виставленне таких непоміркованих домагань, яких не можна прийняти, серіозно стоїть на перешкоді вивонити те, чого домагається берестейський договір і чого бажає як російське, так і німецьке правительство, а саме швидше зробити мир з Україною. Народній комісар закордонних справ Чічерін.

Президія Української Парляментарної Репрезентації в австро-угорського міністра закордонних справ. Президент Української Парляментарної Репрезентації в австрійській

палаті послів др. Евген Петрушевич і заступник президента др. Евген Левицький були 31 мая пополудні на авдієнції у міністра закордонних справ гр. Буріяна. В більше ніж одно-годинній виміні думок обговорено основно українську справу.

Делегація від Холмщини у гетьмана. Павотець А. Мацюк, Статський, Радник, А. Павлюк, О. Дуда, В. Макарук, о. Іван Левчук, К. Дмитрак, В. Мацук, Козак і Малиць як делегація Холмщини повідомили гетьмана про становище справ на Холмщині та прохали приєднання до України. Сповістили, що на стаціях Ворожба, Ковно й Луцьк стоять потяги з Холмщанами. Вони перебувають там в тяжким матеріальнім становищі. Крім того делегати прохали призначити до них Скоропис-Йолтуховського. Гетьман уважно вислухав делегатів Холмщини, розпитав їх про подробиці й приобіцяв допомогу. З приводу питання про приєднання їх до України гетьман відіслав делегацію до міністра закордонних справ, що-ж до призначення Скоропис-Йолтуховського, се призначенне вже стало ся (В.).

Признанне Української Держави. 2-го червня в гетьманським будинку в урочистій обстановці відбуло ся признанне нового державного ладу України осередніми державами. Для зустрічі звизу поставлено почесний караул власного гетьманського конвою. У верхній залі поставлено чету середюцького дивізіону та групами поставали чини гетьманського штабу. Коло входу в гетьманський будинок чужоземних гостей зустрічали: гетьманський господар Ханенко, гетьманський командант генерал Присовський і особистий значковий гетьмана мічман Дружина, разом з котрими гості підняли ся на гору. Біля входу в залю імператорського німецького посла барона Мумма й австро-угорського посла гр. Форґача зустріли: міністер закордонних справ Д. Дорошенко та начальник гетьманського штабу отаман В. Дашкевич-Горбацький. Зі своїх покоїв оточений вартовими чинами штабу вийшов гетьман. Німецький і австро-угорський послы передали гетьманови грамоти, в котрих вони з доручення своїх урядів затвердили признанне нового державного ладу на Україні й висловили згоду вступити в ділові зносини. У відповідь на се гетьман сказав ось що: Від імени мого й Українського Уряду дякую за признанне нового нашого державного ладу. Я буду, як і до сього часу, вести Українську Державу в тісній єднанню з осередніми державами. Послы висловили свої привітання гетьманови та сфотографували ся в загальній групі. Далі всі присутні перейшли до вітальні, де гостей запрошено до чаю. Коло пів години вела ся жвава розмова в покою гетьмана (В.).

Організацією Української Академії Наук зайняв ся академик Володимир Вернадський, широковідомий мінералог, професор мінералогії на московським університеті. Є сином київського уроченця економіста Івана Вернадського. Володимир Вернадський уродив ся 1863 р. В 1885 р. скінчив петербурзький університет. В 1890 р. став приват доцентом в московським університеті, від 1891 р. завідував там мінералогічним інститутом. В 1898 р. по обороні докторської дисертації „О явленіяхъ сколженія въ минеральномъ царствѣ“ став професором московського університету. Праці Вернадського присвячені описовій мінералогії і розробленню теоретичних питань мінералогії і кристалографії. В половині першого десятиліття теперішнього століття велику увагу звернули на себе його часописні статі про потреби російської вищої школи.

Уповноважений Українського Правительства при австро-угорській команді в Одесі. З приводу того, що окружний комісаріят в силу останнього розпорядку Ради міністрів припинив був свої функції як загально в адміністративнім напрямі, так і у відношенню до австро-угорської військової команди, завела тепер Рада міністрів нову посаду під назвою уповноваженого Українського Правительства для виконування всіх обовязків, які стоять у відношенню до австро-угорського командування по цілій австро-угорськими військами зайнятій території. На сю посаду назначено С. Гербеля, який від 27 мая вступив у виконувание своїх обовязків на

підставі отриманої телеграми від голови міністрів Лизогуба. З огляду на те, що Герблеви не вказано певних конструкцій, по яких має виконувати свої обов'язки, він виїхав 29 мая в тій справі до Києва (В. Ж.).

Донська делегація. Прислана отаманом донського війська ген. Красновим делегація відвідала гетьмана Скоропадського й передала йому власноручне письмо ген. Краснова. Ціллю приїзду делегації є установаження взаємних відносин між Доном і Україною, управління меж, а також необхідність повідомити правительству України, що большевицька делегація під час мирових переговорів не має права говорити від імени населення області донського війська. На чолі делегації стоїть ген. Свичин.

Кубанська делегація. 28 мая прибула до Києва делегація від кубанського правительства. В склад делегації увійшли такі особи: голова М. Рябовіл (председатель кубанської Законодальної Ради), Султан Шахин-Гирей (його товариш й голова комітету горців), кубанський міністер рільництва Д. Скопцов, члени Ради: К. Безкровний, Г. Омельченко й П. Каплин. Делегація прибула до Києва завязати зносини з Україною. Як оповідає делегація, столицю Кубані Катеринодар взяли большевики 28 лютого після того, як Кубанці разом з правительством, радою та всією інтелігенцією були приневолені відступити. Пізнійше, злучивши ся з військом Корнілова, Кубанці почали гнати большевиків і 28 марта в бою зайняли знову Катеринодар, але наслідком ослаблення своїх сил знову були приневолені покинути Катеринодар, після чого злучили ся з донськими козаками, де й знаходять ся тепер на границі донсько-кубанської області. Як оповідає делегація, большевизм на Кубані виродив ся тепер в нечужу анархію. Там відбувають ся такі страхиття, яких не переживала ніодна частина бувшої російської держави. Большевики палать доми, церкви, вирізують населення, навіть малих дітей, допускають ся різних диких насильств і т. ин. Большевицькі ватажки се люде з багатою кримінальною минушиною.

В справі Бесарабії. На засіданню Ради міністрів 29 мая обговорювала ся нота Українського Правительства в справі Бесарабії румунському правительству.

І. Красковський, бувший товариш міністра внутрішніх справ в кабінеті Винниченка й Голубовича, український соціаліст-федераліст, назначений Радою міністрів товаришем міністра закордонних справ.

Українське Телеграфічне Агентство й Бюро Преси. До останнього часу Українське Телеграфічне Агентство належало до Ради міністрів, а департамент державної преси до державного секретаря. 28 мая постановила Рада міністрів злити сі дві інституції в Бюро Преси й підчинити їх міністрови внутрішніх справ. В звязку з сею постановою Ради міністрів і необхідністю зорганізувати інформації на нових підставах звільнено від виконання обов'язків директора Телеграфічного Агентства С. Дивина. Нова інституція буде складати ся з 3-х головних відділів: 1) Українське Телеграфічне Агентство, 2) державна преса (з підвідділом на „Державний Вістник“, збірник законів і правительственні публікації) і 3) літературно-політичний відділ. Директором Бюро Преси назначений др. Д. Донцов. Начальником першого відділа Бюро Преси — Українського Телеграфічного Агентства С. Бразуль-Брушковський, начальником другого відділу І. Юцишин і завідуючим третім відділом — літературно-політичним — тимчасово др. Д. Донцов.

Справу молебнів за здоров'я бувшого царя, відправлених в деяких церквах Києва 19 травня, звеліло Міністерство віроісповідань єпископови Нікодимови докладно розелідити.

Українізація вищих жіночих курсів. Серед слухачок вищих жіночих курсів Українок зродила ся течія до українізації курсів. Сю справу обговорювано на кількох зборах „Громади“.

Поворот здорових полонених. Як доносить „Кіевская Мысль“ з 29 травня, перший ешелон здорових полонених, котрі повертають з Австрії, мав прибути до Підволочиск з початком червня, а саме 1000 салдатів і 20 офіцерів. Як далеко незорганізована досі справа помочи полоненим, видно з такого випадку. Недавно з Австрії приїхав на кордон поїзд, в яким було 1300 салдатів і 25 офіцерів, котрі повертають з полону. Ніхто не стрівув поїзду. Не зважаючи на всі старання, австрійським властям не вдало ся довідати ся, яка з українських інституцій повинна прийняти тих, що вернули з полону. Пороблено відповідні заходи — телеграфічні запитання й инше, але справа лишила ся нерозв'язаною. Яка дальша доля тих полонених, не відомо.

Отаман міста Одеси. Рада міністрів назначила на посаду отамана міста Одеси ген. майора А. Мустафіна, який 27 мая приїхав з Києва та вступив у виконання своїх обов'язків. Мустафін скінчив військово-юридичну академію. Служив у судовім відділі й займав різні посади аж до ранги голови окружного суду. Виконував дальше обов'язки управителя канцелярії при генерал-губернаторі Суботині в Туркестанській області. Був назначений пізнійше військовим губернатором Забайкальської області та йому пропоновано перевести земельну реформу. Щодо Одеси заявив Мустафін, що його головною цілю як отамана міста є привести порядок і безпечність. Він бажає працювати в повнім контакті з міською самоуправою. Питання про міліцію та всі міські справи будуть також вирішувати ся згідно з постановами міської самоуправи. Веі його проекти — сказав Мустафін — він постараеть ся злучити з інтересами населення. Щодо преси заявив Мустафін таке: „Адміністративного надужиття я не допускаю і уважаю відповідним за переступленне закону притягненне до судової відповідальности“. Вкінці повідомив Мустафін, що його уповаження значно ширші ніж бувшого комісара Липи, бо на нього переходить також частина обов'язків, які виконував ранійше окружний комісар, як видача зброї й инше (В. Ж.).

Головний комітет партії соціалістів-федералістів. 14 мая відбули ся організаційні збори головного комітету партії соціалістів-федералістів. Склад комітету по виборах зїзду такий: С. Єфремов, А. Ніковський, О. Шульгин, І. Чопівський, Ф. Слюсаренко, О. Саліковський, М. Корчинський, М. Лоський, К. Мацієвич, С. Шелухин, В. Прокопович. Комітет використав для збільшення свого складу пункт статуту партії, по якому число членів комітету може бути доведене до 15. Вибрані: П. Стебницький, А. Вязлов, Д. Маркович. Крім того ксептовані в склад головного комітету, але без права рішачого голосу в пленумі (з участю всіх губернських членів): П. Зайцев, З. Моргуліє, К. Голоскевич, С. Гаєвський. Комітет з свого складу вибрав президію. Головою вибрали С. Єфремова, заступником голови А. Ніковського, секретарем Ф. Слюсаренка. Признано необхідним заснувати організаційну комісію. На голову комісії з відповідальністю перед комітетом вибрано М. Кушніра, членами комісії: О. Шульгина, К. Мацієвича, І. Чопівського, М. Корчинського. Комісії доручено на найблизших зборах комітету подати плян організаційної роботи. Для видання окремих праць по земельній справі, по питанням організації державної влади, про соціалізм і федералізм і т. инш. складено літературно-видавничу комісію. Головою літературної комісії є О. Саліковський, а членами: О. Лотоцький, В. Прокопович, Ф. Слюсаренко, П. Зайцев. Постановлено видати звіт про зїзд партії 10—11 квітня і випустити виправлене видання програми (Н. Р.).

Большевики Брашеван і Раковський. З Кишинева доносять до „Кіевської Мысли“, що бувший большевицький комісар закордонних справ одеської ради народніх комісарів др. Брашеван невідомим шляхом опинив ся в Кишиневі й чесно служить новій бесарабській влади. Займаючи в свій час в одеськім совіті народніх комісарів місце поруч з Раковським, бувший большевик виводить тепер на світ на

пшальтах румунської преси діяльність свого товариша, ганьблячи його так, як досі не ганьбив його ніодин політичний діяч. При с'їм Брашеван звертає деяку увагу й на долю тих мільонів, котрі дало правительство Леніна для „боротьби з румунською олігархією“.

Новий український денник у Києві починає виходити на днях п. з. „Вільний Голос“.

Союз української державности. В українських політичних колах виникла думка заложення „Союза української державности“, в склад якого входили-б усі губерніяльні й повітові народні управи, кооперативи, громадські й державні установи. В найблизших днях відбудуться в с'їй справі наради визначних політичних українських діячів.

Заява співробітників Міністерства земельних справ. Співробітники Міністерства земельних справ видали отсю заяву: З огляду на те, що згідно з постановою загальних зборів співробітників Міністерства земельних справ з дня 25 травня с. р. не тільки не зроблено ніяких змін в політиці Міністерства, а навпаки: а) уже біля 50 відповідальних співробітників звільнено з посад без пояснення причин й на їх місця призначається виключно русифікаторів, про що свідчать офіційні накази й діловодство по Міністерству, котрі провадяться на московській мові; б) заборонено міністром Колокольцевим збори співробітників навіть в службових справах; в) уведено в помешкання Міністерства озброєну військову силу, — співробітники Міністерства земельних справ оголошують на знак протесту страйк на 30 і 31 травня і 1 червня і домагаються: 1) впровадження всього діловодства в Міністерстві лише на державній українській мові, як то було до вступу на посаду міністра Колокольцева; 2) повернення на посади співробітників Українців, звільнених без пояснення причин; 3) усунення з посад усіх русифікаторів, призначених на їх місця міністром Колокольцевим; 4) усунення озброєної військової сили з помешкання Міністерства земельних справ, яка являється для Міністерства зовсім непотрібною і своєю присутністю ображає гідність співробітників Міністерства. Про це повідомляється Уряд Української Держави, широкі кола українського громадянства, співробітників інших міністерств і професійні організації.

Приїзд отамана Сокири-Яхонтова зі штабом до Володимира Волинського. Як повідомляє „Діло“, отаман першої стрілецько-козацької дивізії Сокири-Яхонтів, який в дорозі з Києва до Володимира Волинського задержався був у Львові, прибув зі своїм штабом дня 27 мая до Володимира

Волинського. На двірці повітали його капітан австрійського генерального штабу Кватернік і одна почесна сотня першої української стрілецько-козацької дивізії під проводом сотника Гончаренка. По відданю військової пошани поздоровився отаман з козаками й подякував за щире привітання. Він зазначив, що невимовно радіє, бачучи перших здисциплінованих козаків великої самостійної України. На площі біля козацьких казарм, призначених для щодених військових вправ, вистроїлося все козацтво першої стрілецької дивізії, щоб повітати отамана. Отаман поздоровився з козаками, а опісля звернувся з щирими словами до поодиноких полків. У своїх словах вказав він на те, що не пора козакам непокоїтись подіями в Рідному Краю і роздумувати над ними, а дати Батьківщині як найскорше спроможність оперти на здисципліновану армію. Воскресла велика самостійна Україна, вона є, вона буде, вона потребує сили, а її силою се здисциплінована армія. Залунало серед козаків „Слава Україні“ й козацтво рушило сотнями почесним ходом перед отаманом. Хто мав нагоду бачити сю частину української армії, сей мусив признати, що се не тільки зразковий, здисциплінований, але й найсвідоміший український народний елемент.

Український півтижневик в німецькій мові зачне виходити 15 червня у Відні під заголовком „Ukrainische Blätter“ як всеукраїнський безпартійний орган. Цілю часописи є заступати інтереси незалежної Української Держави перед публичною думкою центральних держав, а так само й інтереси австро-угорських Українців. До співробітництва запрошено визначних українських і німецьких публіцистів. Часопись має виходити 8 разів на місяць в накладі в 8—10 тисяч примірників. Видавцем і відповідальним редактором є Володимир Калинович. Умови передплати такі: річно 18 К, піврічно 10 К, чвертьрічно 6 К. Адреса наразі: Wien, XV, Costagasse 7/10, а від 1 липня Wien, VIII, Albertgasse 26/13 und 18.

Бібліографія.

Австрія. II. Австрійський парламент. Національності Австро-Угорщини. Культурне життя Австрії. Народня освіта в Австрії. Господарський підем народів Австрії. Накладом „Відродження України“. Відень, 1918. Стор. 13.

Приймається **Всесвітню Бібліотеку** а саме на передплата на такі вип.:

Аристофана: **Хмари**, грецька комедія в перекладі Тараса Франка. К 3.

В. Короленка: **Без язика**, оповідання в авторизованім перекладі П. Дятлова. К 5.

Д-ра Д. Донцова: **Українська державна думка і Європа**, політична розвідка. Друкується.

Юрія Кміта: **Два циклі**, новелі з бойківського життя, з вступом про автора. Приготовляється.

Марк Твейна: **Веселі оповідання**, в перекладі Петра Франка. Приготовляється.

:- Передплата на отсих :- **14 Корон** (в подрібній проп'ять випусків виносить дажі ціна їх буде більшою), а що бажаємо означити висоту накладу, — просимо надсилати передплату і зголошення на адресу:

— — **Івана Калиновича в Бориславі.** — —

Зміст: Меморіал Українського Національно-Державного Союзу. — Лист С. Петлюри до німецького й австро-угорського посла. — Орест Левицький. З розстріли сотник. I-II. — Міхенський професор др. Павль Сальвісберг про вищі школи на Україні. — Полонений Іван Павлюк. Всеукраїнський територіальний робітничий зїзд на Україні. — Московсько-українська мирова конференція. — М. Троцький. Українсько-московські мирові переговори. — Український Національно-Державний Союз до німецького народу. — О. Олесь Весною (вірш). — Новий наступ Німців. — Вісти. — Бібліографія.

Видає і відповідає за редакцію Микола Троцький
— 3 друкарні Адольфа Гольцгаузена в Відні. —

Видання УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРНОЇ РАДИ у Відні.

1. Ф. Колесса. Воєнні Квартети	К. 2.50
2. О. Коренець. Молитвенник	„ —.80
3. „ Рим та наші церковні постанови, зокрема календарь	„ 1.—
4. Korenec S. Sedes apostolica et disciplinae Graeco-Catholicorum. Agitur de Calendario	„ 1.—
5. Лепкий. Прийди до нас	„ —.60
6. „ Як вертав ся з неволі до дому...	„ —.50
7. Рудницький. Етнографічна карта України	„ —.60
8. „ Україна, наш Рідний Край	„ 4.50
9. Слово о полку Ігоря в сучасних вірш. перекл.	„ 1.—
10. Чайківський. Воєнні оповідання	„ 2.50
11. Чепига. Укр. літерат. продукція на еміграції у В.	„ —.50
12. Ще не вмерла Україна. Співання, брош.	„ 3.50
13. Календарик на 1918 рік	„ 1.20

На пересилку долучати 10 відсотків замовлення.

Замовляти на адресу: Ukrainischer Kulturrat, Wien, VIII, Strozzigasse 32.

Всі сї книжки можна набути й в адміністрації „Вістника“.